

PROBLEMATIKA SYSTÉMU HOSPODÁŘSKÉ MOBILIZACE A NOUZOVÉ PLÁNOVÁNÍ

Odbor ekonomiky obrany Federálního ministerstva hospodářství ČSFR uspořádal v dnech 4. - 5. 6. 1992 ve vojenské zotavovně Praha seminář na téma "Systémové otázky hospodářské mobilizace". Považujeme za účelné o něm informovat; zobecnit základní poznatky z přednesených témat i diskusních příspěvků.

Toto pracovní setkání odborníků z federálních i republikových orgánů, vybraných obecních úřadů a útvarů obrany za přítomnosti pana L. E. Daviese, asistenta generálního tajemníka NATO pro infrastrukturu, logistiku a civilní nouzové plánování (Assistant General Secretary for Infrastructure, Logistics and Civil Emergency Planning) a představitelů civilního nouzového plánování - dále jen CNP (direktorátu Civil Emergency Planning) panů S. C. Orosze a P. Krugera, bylo zaměřeno na nezbytnost přeměny dosavadního systému hospodářských mobilizačních příprav v čs. hospodářství na moderní krizový management vyspělého státu s tržní ekonomikou.

Dosavadní systém hospodářských mobilizačních příprav se po vojenskopolitických a ekonomických změnách v Československu stal nejen nepoužitelným, ale jeho další existence byla i brzdou rozvoje prvků nového funkčního systému přípravy ekonomiky na mimořádné období. Výmluvně o tom hovoří zejména jeho základní rysy:

- **doktrinální**, postavené na přípravě koaličního střetnutí v Evropě vedeného s použitím jaderných zbraní, za předpokladu okamžité totální mobilizace v případě vzniku konfliktu nebo ohrožení; přechod na válečné hospodářství počítal se širokou spoluprací zemí Varšavské smlouvy včetně koordinace výroby, dodávek materiálů, náhradních dílů apod.; výhradní orientace na brannou pohotovost státu nebyla uzpůsobena širšímu pojetí krizových situací či regionálních opatření;

- **ekonomické**, založené na centralistickém principu řízení výroby, přerozdělování produkce a služeb formou závazných úkolů státního plánu; přechod mírového hospodářství k mimořádným podmínkám znamenal jen další utužení direktivního řízení, samozřejmě nekonsistentního s principy tržního hospodaření, nepřímými nástroji ekonomické regulace, podnikatelskou činností soukromého sektoru, podniků s účastí zahraničního kapitálu, bank atd.;

- **legislativní**, vycházející z pojetí státního plánu jako zákona, bez potřeby uvádět do života nezbytné specifické právní normy, upravující povinnosti orgánů státní a místní správy i podniků k obraně státu a k řešení dalších krizových situací.

V celém komplexu problémů bylo nutno kriticky zhodnotit a rozhodnout o další existenci:

- dosavadního institutu **rozpočtového plánu (RP)**, zavedeného v souladu s ostatními zeměmi Varšavské smlouvy jako základního dokumentu přechodu ekonomiky na válečné

hospodářství po vyhlášení branné pohotovosti státu; totéž se týká **uchování výrobních schopností** ("studených kapacit") jako zcela přechodného a dočasného řešení;

■ **investiční výstavby rozpočtového plánu (IRP)**, zaměřené na operační přípravu státního území, vycházející z potřeb ozbrojených sil často zřetelně orientovaných na zájmy koalici, v důsledku složitých vazeb ne vždy efektivní;

■ **udržování federálních hmotných (FHR) a státních mobilizačních rezerv (SMR)**, vytvářených pro období branné pohotovosti státu na základě úkolů RP a požadavků FMO k zajištění rychlého přechodu hospodářství na válečnou činnost (v případě SMR až 40 000 položek), poplatnou zapojení do vojenskoekonomického bloku bývalých socialistických zemí;

■ **systém útvarů obran**, existujících plošně prakticky ve všech organizacích, spjatých s přípravou RP a udržováním SMR.

Přes nespornost toho, že takto založený systém bývalých hospodářských mobilizačních příprav již nemůže fungovat a nepomohou ani jeho dílčí úpravy, byli jsme v uplynulých dvou letech svědky silného tlaku na jeho zachování. Tyto retardační tendence bránily rychlému zavedení principů, obvyklých v civilních krizových přípravách zemí Evropského společenství a NATO.

Řada zásad a směrnic Rady obrany státu, vydaná v minulosti k hospodářské mobilizaci, odhlédneme-li od jejich zideologizované podstaty, postrádá dnes jakoukoli právní sílu. Tento stav si vyžádal vydání právní normy - nařízení vlády - k překlenutí současného nepříznivého stavu, v němž po zrušení některých hospodářských zákonů nebyla tato oblast ničím právně pokryta. Potřebná minimální opatření pro legislativní zabezpečení hospodářské mobilizace byla neúspěšně navrhována do příslušných právních norem již od začátku roku 1990.

Základní dokument pro vznik nového systému hospodářské mobilizace

Významným mezníkem v této nepříznivé situaci je proto možno označit přijetí **nařízení vlády č. 284, o opatřeních hospodářské mobilizace**, která schválila vláda ČSFR dne 30. 4. 1992. Vytváří základní dokument k využití některých funkčních prvků dosavadního jednoúčelového systému sloužícího branné pohotovosti státu, ke stabilizaci situací a zároveň klade základy ke vzniku systému kvalitativně nového, blížíícího se svým pojetím CNP. Je plně konzistentní s principy ekonomické transformace, orientuje se na důsledné využívání smluvních vztahů, regionální pojetí a nezbytnou decentralizaci činností. Svým pojetím se blíží standardům, obvyklým v civilních krizových přípravách zemí ES a NATO.

Hlavním rysem je nahradit dosavadní jednoúčelový systém, sloužící branné pohotovosti státu, univerzálním, pohotovým k řešení všech druhů krizových situací, tedy i v míru. Nařízení usiluje pouze o vytvoření podmínek k překlenutí současné legislativní mezery.

Opatření hospodářské mobilizace se podle tohoto nařízení provádějí s cílem **připravit fungování čs. ekonomiky** k zajištění potřeb ozbrojených sil (uchování výrobních schopností pro brannou pohotovost státu, tzv. "studené kapacity" a vytváření zásob), obyvatelstva (zásoby vybraných druhů potravinářského a průmyslového zboží) a chodu hospodářství (např. vytváření zásob, stavby). Přímé zásahy státu ve vznikajícím tržním prostředí lze provádět pouze v nezbytném rozsahu a směrech, **vymezených zákonem**. Celý proces musí být decentralizován s plnou odpovědností oblastních a místních orgánů; dosavadní řízení příslušnými odvětvovými ministerstvy nahradí princip teritoriální, blížíící se standardům obvyklým v civilních krizových přípravách zemí ES a NATO.

Jednotlivé činnosti budou zpracovány v **krizových plánech** na těchto úrovních:

- ▲ jednotlivých ústředních orgánů federace a republik,
- ▲ regionálních,
- ▲ místních,
- ▲ ve státních organizacích

a dále jako doporučení do doby přijetí příslušné legislativní úpravy, i u privatizovaných organizací významných pro obranu státu, ochranu obyvatelstva a chod hospodářství.

Tyto plány nebudou mít centrální charakter (direktivita, bilance, rozpis úkolů), ale budou samostatným řídicím dokumentem jednotlivých subjektů hospodářské mobilizace a informačním podkladem pro příslušné rady obrany při rozhodování v krizových situacích.

Účast státního rozpočtu státu na výstavbě mobilizační infrastruktury (tj. zařízení, nezbytných pro zachování základních funkcí a ochrany čs. ekonomiky a životních podmínek obyvatelstva při variantách možného ohrožení) je nadále nutno předpokládat pouze na strategicky nejdůležitějších stavbách, podmiňujících obranu a ochranu zájmů státu, a vycházejících z Komplexní strategie obrany ČSFR federálního ministerstva obrany. Objekty budou nadále pořizovány jako víceúčelové, s možností jejich běžného využívání v mírové době. Tento vztah vyžaduje vymezení uživatelských práv smluvní formou, kde se projeví i míra finanční účasti státu. Příslušné investiční výdaje ze státního rozpočtu vyčleňuje FMF přímo do rozpočtových kapitol jednotlivých ústředních orgánů. Efektivní propojení potřeb a prostředků asociují FMO a FMH s dalšími na výstavbě zainteresovanými resorty a subjekty hospodářské mobilizace, kterým připadá i související odborná činnost investorská. Ostatní investiční potřeby určují, zajišťují, financují a kontrolují ústřední orgány státní správy (státní podniky atd.) v souladu s působností a odpovědností za řešení krizových situací v dané oblasti.

Vzhledem k tomu, že v ČSFR nevzniklo dosud úplné tržní prostředí a **zbrojní výroba** je značně destabilizována poklesem a změnou struktury, jeví se účelné na přechodné období **uchování výrobních schopností** ("studené kapacity") pro brannou pohotovost státu tam, kde produkce výrobků skončila nebo se uskutečňuje jen v omezeném rozsahu (v zemích s plně tržní ekonomikou uchování výrobních schopností až na výjimky neexistuje). Smluvní vztah s příslušnou organizací uzavírá FMO a náklady na uchování jsou financovány z jeho rozpočtu.

Nová situace vzniká i u zásob materiálových a jiných hodnot. Nadále je účelné **uchovávat jen ty zásoby** (federální hmotné, resp. státní mobilizační rezervy), které budou prokazatelně určeny k opatřením, vyžadovaným a smluvně podloženým orgány a organizacemi, odpovědnými za hospodářskou mobilizaci ve své působnosti. Současně je vhodné racionalizovat způsob jejich uložení, evidence a obměny. Toto přehodnocení vyžaduje kvalifikované rozhodnout i o využití již nepotřebného materiálu podle zvláštních předpisů (Statut SMR schválený usnesením vlády ČSFR č. 18/1982, Výnos FMH o financování hospodářské mobilizace).

Zásoby jsou vytvářeny na všech úrovních státní správy. Po vzoru vyspělých průmyslových zemí se jeví účelné na ně nahlížet v těchto třech kategoriích:

- státní zásoby (ropa, obilí),
- veřejné (zásoby okresů, měst, regionů),
- soukromé (zásoby v průmyslu).

V maximální míře je pak třeba usilovat o jejich komerční využívání za stanovených podmínek.

Pokud jde o zvláštní zásoby vybraných druhů potravinářského zboží (např. sůl, cukr, maso), budou vytvářeny pro resorty obrany a bezpečnosti, resp. republiky, okresy a obce (zejména pro potřeby obyvatelstva), a financovány z jejich rozpočtů.

V činnosti **útvárů obrany**, která byla převážně spjata:

- v hospodářské mobilizaci s přípravou RP a tvorbou a udržováním SMR,
- v civilní obraně se zajišťováním systémů varování, školení pracovníků CO apod.,
- s vojenskými správami při spolupráci ve vedení vojenské evidence a vyzkoumávání záloh v pracovní době, se jeví nezbytné přebudovat síť těchto prvků hospodářské mobilizace na jednotlivých stupních státní správy, organizací, podniků a dalších subjektech, důležitých

o obranu státu a řešení krizových situací. Tedy umístit je (ponechat) tam, kde budou uloženy zásoby, připravována opatření mimořádné výroby nebo půjde o objekty, exponované hlediska možných rizik či ohrožení.

Úpravy, které nařízení vlády uvádí do života, znamenají principiální změny ve struktuře hospodářské mobilizace. Stát si uchovává všechny strategické funkce i důslednou kontrolu žití prostředků, vynaložených z jeho státního rozpočtu. Neomezují, naopak podporují aktivitu republikových a místních orgánů k řešení teritoriálních potřeb zejména ve prospěch obyvatelstva.

Nařízení vlády ČSFR č. 284/1992 Sb., jehož přínos ke stabilizaci situace je jasný, lze považovat za první dokument, který však nemůže přinést univerzální odpověď na všechny problémy přechodného období. Tento moment, stejně jako jeho jasnou tendenci přechodu modernímu krizovému managementu, řada účastníků semináře odmítala brát na vědomí. Diskusi se vytrvale opakovaly nejen známé požadavky na podrobné objasnění schvalovacích procedur, rozhodujících pravomocí, tlak na centrální rozdělování finančních prostředků, vytvoření centrálního plánovacího dokumentu a centrálního řídicího a rozdělovacího orgánu apod.

Přes přijetí nařízení vlády ČSFR č. 284/1992 Sb., které vytváří podmínky pro ustálení základních prvků CNP v ČSFR, narážejí kvalitativní změny stále na tuhý odpor. Ten je reprezentován různě, jeho smyslem je konzervace současného stavu, který je pro nové politické a ekonomické podmínky disfunkční a jeho udržování by znamenalo oslabení schopnosti reagovat na krizové situace na všech úrovních.

Systém nouzového plánování ve vybraných vyspělých průmyslových zemích

Ve svých vystoupeních k civilnímu nouzovému plánování (CNP) některých průmyslově vyspělých zemí předložili zástupci NATO přesvědčivé argumenty o moderních směrech CNP. Vyjádřili možnosti součinnosti v této citlivé oblasti vzhledem k tomu, že kvalitativně nové trendy, přijímané v ČSFR, tuto kooperaci umožňují a otevírají cestu ke spolupráci jejím prostřednictvím i s ostatními zeměmi střední a východní Evropy. K tomu je nutné poznamenat, že z podnětu ČSFR byly zahájeny kontakty již v průběhu roku 1990. Iniciativa byla vedena úsilím získat informace o zákonné úpravě fungování systému krizového managementu v zemích NATO v souvislosti s nezbytností vybudování nového mobilizačního systému v našem státě.

Pro širší okruh zájemců jsme vybrali základní myšlenky přednesených témat.



L. E. Davies (asistent generálního tajemníka NATO pro infrastrukturu, logistiku a civilní nouzové plánování)

Civilní nouzové plánování zemí NATO

Systém CNP znamená rozvoj kolektivních plánů pro systematické a účinné použití civilních zdrojů aliance a pro podporu strategie NATO. Historicky vzato, CNP mělo v NATO vždy následující cíle:

- * kontinuitu vlády,
- * ochranu obyvatelstva,
- * zachování společenského a ekonomického života,
- * podporu ozbrojeným silám,
- * odstranění následků útoku.

Některé země považují ochranu obyvatelstva za oddělený problém, NATO se však soustřeďuje na nejširší pojetí CNP. Přesto, že politika NATO byla konstantní již od r. 1949, strategie podporující tuto politiku se v průběhu desetiletí měnila. Výsledkem byly tři různé podoby CNP:

- Prvotní strategií bylo používat amerického jaderného monopolu jako deštníku i ochranu členských zemí NATO před potenciálním sovětským útokem.

- Výbuch první sovětské jaderné pumy v roce 1950 odstartoval jadernou soutěž až možné podoby vzájemného zničení. Během tohoto období bylo soustředěno úsilí zemí NATO v CNP na vyrovnání se s důsledky takové války. Současně byl kladen důraz na ochranu obyvatelstva a kontinuitu vlády.

- Po "krizi kubánských raket" v roce 1962 zrevidovalo NATO svoji strategii na možnou flexibilní odpověď jak čelit sovětské hrozbě konvenční silou s použitím jaderných zbraní jako posledního řešení. Při této strategii se NATO orientovalo v CNP na přijatelnou úroveň společenského a ekonomického zabezpečení života v členských zemích při předpokládaném střetu a zajišťování nepřetržitých dodávek, resp. zásob potravin, ropy, průmyslových surovin pro potřeby civilního obyvatelstva, vojsk i uprchlíků.

Koncem 70. let čelilo NATO reálné převaze konvenčních sil Varšavské smlouvy plánu rychlého posílení Evropy o 11 mil. tun materiálu ze Severní Ameriky. Z toho vyplýval prioritní úkol VNP zajistit dostatečný počet civilních lodí a letadel.

Nová strategická koncepce (Řím, listopad 1991) obsahuje mj. dialog ke spolupráci a kolektivní obraně s důrazem na prevenci a krizový management. V souvislosti s touto změnou, tj. snížením rizika války, pozbyl bezprostřední naléhavosti jeden z cílů CNP - odstranění následků útoku, a snížil se i důraz na kontinuitu vlády a udržování sociálního a ekonomického života. Redukovaly se rovněž potřeby ochrany obyvatelstva. K úkolu podpory vojsk bude NATO přistupovat s větším důrazem (schopnost vypořádat se s vnitřní nestabilitou a s ohrožením, jež může přijít z různých stran).

K řízení CNP v rámci NATO

CNP zůstává především "státní odpovědností". Maximální spolupráce zemí NATO je však nezbytná, aby akce aliance v tomto směru byly účinné.

Tyto kolektivní vztahy organizuje vrchní výbor pro CNP, který předkládá své návrhy přímému Severoatlantickému radě. Vrchní výbor (jeden ze tří stále fungujících v NATO) se běžně schází jedenkrát měsíčně s představiteli 16 státních misí, resp. dvakrát ročně s představiteli státních organizací CNP. Řízení CNP v rámci NATO je uskutečňováno 16 ministry zahraničí členských zemí. Vytvořená ministerská směrnice je pak základem státní i kolektivní činnosti v oblasti CNP.

CNP obsahuje rozličné civilní expertizy jak na úrovni státní, tak NATO. Jsou podřízeny vrchnímu výboru pro CNP pod hlavičkou plánovacích rad a výborů NATO. Působí aktivně v těchto oblastech:

- obchodní loďstvo, - průmysl,
- civilní letectvo, - ropa,
- potraviny a zemědělství, - zdravotní péče,
- civilní spojení, - civilní obrana,
- evropská a vnitrozemská pozemní doprava.

Členové každé z těchto rad (výborů) jsou experti jednotlivých členských zemí. Vojenští zástupci jsou v každé radě, ovšem pouze ve funkci pozorovatelů. V souladu s existujícími úpravami jsou rady plánovacími útvary pro mírové období, nemají krizový management pro případ války.

Pro válečné období je vytvořeno devět civilních složek NATO, které mohou být aktivizovány rozhodnutím Severoatlantické rady. Každá z nich zodpovídá za kolektivní správu různých zdrojů v určené funkční zóně, s cílem splnění civilních i vojenských požadavků. Podle povahy krize může NATO:

- ▲ svolat poradce k poskytnutí konzultací z titulu jejich profesionálního zařazení,
 - ▲ pokud je považována za velmi vážnou, aktivizovat částečně příp. po dohodě členských států i úplně jednotlivé civilní složky NATO pro válečné období.
- Všechny složky jsou si podobny tím, že se skládají z mezinárodního štábu expertů různých zemí, sekretariátu a jsou řízeny radou představitelů zemí. Tento systém se jeví jako velmi nepružný.

Dnes je třeba, aby přístupy krizového managementu byly variabilní a orientovány na nejpravděpodobnější nouzové situace. Protože není vyloučena možnost války v Evropě, jsou i nadále udržovány plány pro válečné období, ale na nižším stupni připravenosti. Severoatlantická rada již určitý posun v oblasti CNP a řízení krizového managementu schvaluje. Celý proces adaptace není ještě dokončen, je zřejmé, že CNP bude muset reagovat na všechny případy ohrožení. Druhou evidentní tendencí je skutečnost, že bezpečnost národů (zemí) bude stále více záviset na ekonomické síle a schopnosti využít efektivně civilní rezervy zdrojů; v této oblasti existuje řada problémů, na které NATO teprve hledá odpověď.



S. C. Orosz (výkonný ředitel direktorátu pro civilní nouzové plánování NATO)

Systém civilního nouzového plánování v některých evropských zemích

Pan S. C. Orosz vybral tři srovnatelné země s nejvhodnější aplikací systému CNP pro SFR. Jejich CNP má tři hlavní společné principy:

- civilní zdroje je třeba mít pod civilní kontrolou,
- CNP je odpovědností všech ministerstev a všech stupňů správy od místní až po státní,
- CNP závisí hlavně na použití zdrojů soukromého sektoru.

V Holandsku jsou zachovány všechny vazby CNP na plánování NATO. Přímou zodpovědnost za CNP mají všichni ministři. Řízení přísluší ministru vnitra, v praxi ji zajišťuje dvanáct pracovníků jeho resortu, kteří sledují a koordinují plány jednotlivých ministerstev na všech úrovních. Plány časového horizontu čtyř let jsou sestavovány jak pro mírové období, tak pro variantu války.

Existuje komplexní legislativa, která zahrnuje jakékoli varianty možných krizí. Ve výjimečném případě na žádost ministerského předsedy vydává královna nouzový zákon (dekret), který platí 72 hodin, nebyl-li v té době potvrzen parlamentem.

Platná legislativa zahrnuje i taková ekonomická opatření, jakými jsou přidělový systém, řízení dopravy, ale např. i oprávnění k rekvizicím.

V důsledku těchto opatření Holandsko není tak silně závislé na rezervách. Jediné jeho zásoby tvoří ropa (v omezené míře) a potraviny skladované v rámci nákupní politiky ES. Soukromé společnosti mají tak rozsáhlé inventáře (mírové sklady), že jsou v případě potřeby schopny pokrýt veškeré ostatní potřeby státu.

Při plánování krizových opatření v období míru je prvořadá odpovědnost obcí. Vláda poskytuje standardní plánovací model, tato norma se pak důsledně přizpůsobuje místním podmínkám a vymezenému druhu ohrožení a rozpracovávají se potřebné postupy. Prvým zodpovědným činitelem pro řízení operací při krizové situaci je starosta obce. Ten musí mj. zhodnotit, zda prostředky, které má k dispozici, jsou pro řešení konkrétního ohrožení postačující. Případně pak žádá o spolupráci některou z okolních obcí, a teprve potom se obrací na vyšší stupeň státní správy, kterou je provincie. Její guvernér reprezentuje na této úrovni

centrální vládu a jedná se všemi ministry. Pokud zvládnutí katastrofy přesahuje její možnosti, žádá o účast v operacích ministra vnitra.

Základními principy řízení při katastrofách jsou tedy:

- přístup zdola nahoru tak, aby příprava a výkon operací byly provedeny na nejnižší úrovních,
- odpovědnost plánovačů za prováděná opatření v míru i za války.

V Itálii jsou CNP a civilní obrana obyvatelstva dvěma samostatnými složkami. Hlavní úkolem CNP jsou podobné strategii NATO i Holandska: kontinuita vlády, chod a ochrana ekonomiky, podpora obrany, ochrana obyvatelstva. Vrcholovým orgánem pro řízení CNP je politicko-strategický výbor, tvořený předsedou vlády a ministry zahraničních věcí, vnitra a obrany. Na něj leží odpovědnost za všechna politická rozhodnutí, na jeho doporučení parlament vyhlásí stav nouze a přijímá příslušná východiska. Za vypracování praktických opatření odpovídá meziministerský výbor, posledním v posloupnosti krizového managementu je výbor, odpovídající za vlastní realizaci (dohled na provedení opatření).

Ustanovení ekonomického charakteru jsou obdobná holandským. Vypracovaná legislativa zahrnuje oblast přidělování systému potravin a materiálů, distribuci zdrojů v soukromém sektoru a též řízení dopravy a cen. Vláda disponuje omezenými zásobami ropy, zásoba potravin ES, které zůstávají v zemi, a redukovánými zásobami některých dalších komodit.

Rozhodujícím činitelem pro přípravu operací, vypracování krizového plánu (není žádný standardní model, rozsáhlé rozdíly mezi jednotlivými oblastmi Itálie to ostatně ani neumožňují) a jeho realizaci je prefekt (představitel vlády v 95 provinciích Itálie). Odpovídá za činnost civilní ministerstev během nouzových stavů v jeho provincii a za provedení všech praktických potřeb K realizaci krizového plánu má k dispozici všechny zdroje vlády v provincii. Pokud by nepostačovaly, obrací se se žádostí o výpomoc na sousední prefekty, event. až na ministra vnitra. Vždy je to však prefekt, který je přímo zodpovědný za celou operaci.

Z důvodu značných vzdáleností mezi severem a jihem, rozhodla vláda o zřízení 15 civilních ochranných útvarů, vybavených zařízením vždy pro 10 tisíc obyvatel (zdravotnické zařízení, omezené množství zásob a potravin). Vše je skladováno v kontejnerech pro přepravu letadly a nákladními automobily.

Stejně jako Holandsko, ani Itálie nemá žádné dohody o společném postupu při zvládání nouzových stavů s jinými zeměmi. Existují však součinnostní opatření s ES a NATO, která jsou ověřována při velitelsko-štábních cvičeních.

V Dánsku je rovněž systém CNP oddělen od ochrany obyvatelstva. CNP je považován za základní element celkové koncepce obrany, definované jako kolektivní spolupráce a koordinovaná snaha, která směřuje k zachování poslání obrany a zajištění optimálního využití všech vojenských a civilních zdrojů s cílem zabránit válce, ochránit zemi a udržet organizovanou společnost.

Odpovědnost za koordinaci a spolupráci při krizových situacích je v rukou ministra vnitra resp. jeho úřadu CNP, který spolupracuje s dalšími resorty. Úkolem každého ministra je vypracovat vlastní systém CNP pro oblast, kterou řídí, a to pro mírové i válečné období.

Řízení krizového managementu nemá speciální legislativu pro krizová období, nebo účinná zmocnění jsou zpracována již v legislativě běžné. Zajímavé je, že se plně spoléhá na vystupňování výroby v době krize.

Ekonomická opatření, která v oblasti hospodářské mobilizace Dánsko sleduje, se významněji neliší od předchozích:

- Základní filozofie je udržovat běžnou obchodní činnost v normálním průběhu nejdéle jak je možné.
- Ozbrojené síly mají prioritu v určitých službách a výrobcích.
- Existuje maximální hladina zásob, udržovaná vládou a zejména soukromými podniky.

kle vládního nařízení. Zásoby musí krytí civilní i vojenské potřeby - jejich rozsah stanovuje slušné ministerstvo. Náklady na udržování zásob jsou hrazeny vládou, přímými dotacemi myslivým odvětvím a cenovou politikou (zvýšení cen výrobcem produktů).

■ Předurčení některých materiálů a služeb pro použití i v období krize - tzv. "spící trakty".

■ Povinné rekvizice, kdy vláda má pravomoc k zabavení zařízení soukromých podniků.

■ Potřeba pružnosti pro všechny možné krizové stavy za války i v míru.

Dánsko je malou zemí s malým počtem obyvatel. Nachází se ve strategicky velmi důležité oblasti. Proto vypracovalo společně s Norskem systém komplexní mobilizace, který pokrývá všechny oblasti ekonomického a sociálního života obou zemí. V rámci NATO je však toto ojeň výjimkou.



P. Krueger (stálý představitel USA ve výboru NATO pro civilní nouzové plánování)

Zkušenosti s civilním nouzovým plánováním v USA

Systém CNP, zahrnující jak hospodářskou mobilizaci, tak ochranu obyvatelstva za krizových situacích, je plně podložen platnou legislativou. Zákony jsou formulovány poměrně bečně, určují však povinnost ministrům a organizacím řídicím krizový management, přijímat odrobná opatření. To umožňuje bezprostředně reagovat na vzniklé situace bez úprav ákonných norem.

CNP je založeno na čtyřech základních principech:

- je odpovědností všech, tj. federální vlády, vlády státu, místní správy, průmyslových podniků, fyzických osob,
- v oblasti hospodářské mobilizace musí být zachována civilní kontrola zdrojů,
- musí umožnit tržní ekonomice co nejdelší normální fungování,
- lidé musí věřit v důvěryhodnost a spravedlivost celého systému; každý stát ho orga-
nizuje tak, aby odpovídal místním podmínkám, a to i politickým, kulturním a hospodářským.

Při katastrofách se rozlišují následující fáze:

- odezva, tj. reakce na vzniklou situaci; ta musí vzniknout vždy na místní úrovni,
- vlastní činnost bezprostředně při ohrožení,
- odstranění následků katastrofy (zde může být poskytnuta pomoc až federální vládou, z toho také vyplývá snaha posilovat mobilitu místních systémů tak, aby reagovaly rychle a účinně).

Nelze v to počítat prevencí. Ta probíhá soustavně s cílem eliminovat možnosti vzniku krizové situace, či její opakování.

V této oblasti USA pravidelně spolupracují s NATO a Severoatlantickou radou formou seminářů a společných schůzí (Brusel, Oberammergau). V příštím roce proběhne v USA cvičení se zaměřením na bezpečnost jaderných elektráren, za účasti federálních představitelů, vlády státu, zástupců průmyslu a místní správy.



Všechny tři příspěvky se setkaly se značným ohlasem účastníků semináře. Významně přispěly k poznání, že připravovaný systém civilního nouzového plánování v ČSFR, opírající se o zkušenosti srovnatelných států ES, vykročil správným směrem.

Jak dále

Pracovní charakter jednání semináře dal odpověď i na tuto obligátní otázku. Nutno poznamenat, že nový systém hospodářské mobilizace v ČSFR, založený nařízením federální vlády a vztahující se výhradně na federaci, je beze zbytku využitelný i v případě rozdělení ČSFR na dva samostatné státy. Je však nezbytné:

- * Usilovat o stabilizaci situace, o zachování a modifikace přijatých prvků systému hospodářské mobilizace, které mohou fungovat v případě krize.
- * Udržet pro tyto účely zásoby uložené ve státních podnicích, procházejících procesem privatizace. Sladit úkoly budování systému hospodářské mobilizace se změnami, které přináší transformace čs. ekonomiky.
- * Pokračovat ve snaze o legislativní řešení, tj. o přijetí zákonné úpravy krizového managementu, srovnatelné se zeměmi Evropského společenství.
- * Dále usilovat o přetvoření systému hospodářské mobilizace integrací všech prvků dle podoby CNP, obvyklé v průmyslově vyspělých zemích.